

EZERSZÁZ (IV.)

BRASNYÓ ISTVÁN

III.

A MEGMAGYARÁZHATATLANSÁG KÚTFŐI

Nem lelni erre magyarázatot, nem igaz, hogy félelemtől hajszoltak, a félelem sohasem állított hadrendeket, melyekből rémületet szító támadások kerekedtek, és mindent elborított tőlük az ordítás, akár a füst,

Nem nyilatgatott a félelem sziklavárra és nem döntött be bedönthetetlen kapukat,

Nem az űzöttek azok, akik diadalmaskodnak, mert az űzötteknek inkább a megfutamodás a fegyverük, és nem elszántságuk eltökéltebb az északi szélvészénél, mely végtére is hajszolja őket,

Ahogy ereszkednek lefelé az erdőkből nagy fejszecsattogással, mintha nem csupán az erdőt tarolnák, hanem erejüket és fegyvereiket fitogtatnák,

Akár valami emberöltőkön át izmosodott nemzetség, mely, íme, most látja elérkezettnek az időt,

És mindeneket megfutamít nagy tömegekben, és gypűket hasít ki sohasem látott népek földjeiből, és nem lakja a földet, mert nem is ezen a földön lakozik, hanem messzi országban, mintha csak a mesékben létezne, megközelíthetetlenül, szinte ismeretlen szavakban,

És akik szólnak, csak rémálmaikat és -látomásaikat mondják el róluk, miként valami túlvilági találkozásukat a Leviatánnal, mely az európai pokol örvénylő torkában lakozik –

És hazug a császárok és a püspökök beszéde, mert a maguk rettenetét másokba oltva igyekeznek palástolni, mert ők Isten eszméjét akarják hódoltatni,

És vajon nem csupán aranyat akarnak-e ők is, vagy gyöngyházat, palotákat templomaik mellé, és ezeknek sarkaira kőből faragott képeket,

Mert vajon miért érne kevesebbet Bizánc aránya, mint Róma aránya, és amit hoznak a szerecsenek országából a velencei gályák –

És a selymek, és a bíbor, és a kincsek távoli földek kifosztott sírkamráiból,

Mintha királyi csontokon marakodnának, s eközben gégejükét átveri az idegen nyílhegy,

És idegenül visszhangzó kiáltásokkal üzetnek szétzilált seregeik, s hiába forralnak bosszút utóbb, bosszúra esélyük sincs:

Oly lassú lovakon oly messzi országba nem vezet út, nem akad vezér elvezetni egy sereget, jámbort, mint a juhnyáj, keresztényit, melyet pokolból fajzott kutyákkal kergetnének szerte, e falkákkal csúfolva meg a Hitet, mintha Krisztus hiába halt volna értük is kínhalált, hiszen sátorfájukat többre becsülik lelkük üdvénél,

Lekicsinyelve és becsmérelve a kereszt jelét, s eközben úgy imádkozva, miként a farkasok, üvöltve, míg sátraikban a Gonosz párizik. –

Igazából semmit sem tudni a Gonoszról, hogy mely isteni képzelet szülötte, és voltaképpen kételkedni kelljen-e a meglétében, vagy valóssággal is szembe kelljen-e szállni vele, amely személy szerint tör mindahányukra, akik megtöltik az égbolt csarnokát a fellegek alatt,

Avagy lebírására elegendő a seregek mindent átható, egyetemessé kiteljesedő imája, hogy végül is ima szegüljön szembe imával, tagolatlan üvöltés a megszentelt szavakkal:

És a világvég drámája itt bonyolódik, mint akiknek ütött az utolsó órájuk, olyan elszántsággal és súllyal, ahogy magas tornyok harangja zuhanna alá –

Hogy a robajlásából ítélve mily közel és mily messze a vég, ez az évszázados, öröktől fogva settenkedő kísérő, mely a nyomokban szaglász az északi tajgákból vagy a déli sivatagok homokjáról, és átúszik utánuk a folyókon, és árnyékként ott lappang az éjszakák mélyén,

S felrázza az álomba merülőt, mint távoli sírás vagy nyüsztítés hangja, hogy megtörje bátorságát;

De az mégis inkább vakmerőséggel riad, mert miként tükörbe pillantó előtt, tárul fel színről színre előtte a másvilág, és nem az iszonyat húrja feszül a levegőben,

Az ifj idegét nem a Gonosznak keze feszíti, mert igazából semmit sem tudni a Gonoszról, nem az tartja megszállva a lelkeket;

Maguk hatalmasodnak el a kipróbált szöveg felett, melyeket ellenükbe díszes tunikákba öltözött főpapok kiáltanak, aranyveretes szavakkal, bőrlapú könyveikből kántálva.

És nem borzadnak össze előlött, gúnyt űznek az átkokból, melyeket nem hozzájuk méreteztek, ahogy az emberi fájdalomat sem –

Hozzájuk és nyelvükön csak a kardpenge fényes nyelve szól, ebből értenek leginkább, a suhintásból és a szikrázásból, ennek készsége él bennük,

Hiába, hogy a felejtés nyomán összerótt könyvek nemrég még a létezésükben is kételkedtek, egészen addig, amíg nem látták seregeiket előnyargalni az égalj alól,

Hogy honnan érkeznek és ki küldözheti őket ily irdatlan rohamokban?

*

És elkeverednek a seregek a fröcskölő vér permetében, bárdok és buzogányok sújtásai közepette,

Véres esőszitálás a pajzsokon, a bivalybőr vértéken, és szemben a fénylő és vakítóan ragyogó páncélok, rostélyos sisakokon, a színesre festett címereken,

Vérzik a nagy test, új nyelvét tanulva a hirtelen támadt végítéletnek, mely minden erejével igyekszik belevenni magát, beleépülni,

Mintha az óceán zsigereibe szándékoznának belevájni, az Operenciás tengerébe, s errefelé futtatni barmaikat e váratlanságból kivált jövevények, mielőtt bárki is láthatná fejedelmeik arcát Bizánc sziklafaláról, vagy az omladozó maradék római erődítmények bástyafokairól;

A harangok zúgása nem úzi el őket, inkább odacsalogatja viharzásukat,

Habár a kővel nem boldogulnak, hogy a keresztények jó órájában legyen mondva, a kőfalakon fönnakad elszántságuk, a kőfalak hálóként merik ki fejükből szándékukat –

Csupán a síkokat tudják nyargalásukkal foglyul ejteni és hatalmuk alá hajtani, a tágasság hatalmas rizsmáit írják tele istentelen jelenlétükkel,

És nincs arra vállalkozó, hogy jobbában a feszületet magasra tartva, igyekezne megzabolázni őket, mert ugyan miféle Ige tehetne rájuk hatást, kerekedhetne a lelkükben fölébük, s fordítaná vissza seregeiket,

Mert azt is csak cselvetésnek használnák, mintha a fölsőbb akarat megtörte volna kevélységük, hogy vad lényük annál nagyobb teljességével csapjanak vissza, miként följazott szörnyetegek tennék, amelyeket kietlen sivatagaikból hoztak magukban, s egyre tart bensőjükben hatalmas tombolásuk.

Számukra a délibáb emel tornyokat, s ha a pillantás körbejár, egyebet nem látni, minthogy az égalj körbe futó kígyója önnön farkába harap:

Az időben testesülnek meg, amely megoldadt körülöttük, sóvá apadt a sós mocsarakban, sóréteggé a sós sivatagokban, melyeknek homokján hullók ha tenyésznek,

S a lovasok most ebből az atavisztikus apályból törnek elő, mely egyszeriben sodró dagályukká öblösödött, mintha a fellegekkel hömpölyögnének át a hegyfokokon, s ha majd valamennyien sítot érnek, keresni kezdik előbbi lakhelyük nyomait, a tűzgyújtó és áldozó helyeket, itt, ekkora távolságban,

Mintha otthonukba térnének vissza, hozván magukkal zsákmányukat, évszázadok puszta kalandját,

Mindössze ezt tanulták, messzi térségeket bejárva, és olyan népek nevét emlegetve, melyekről errefelé ki sem hallhatott, s azok ott is fognak elenyészni az ismeretlenségben,

Ahogy egy úszó földrészen távolodnának, miközben sejtelmük sincs, hogy ez az érzékelhető világtól és létezésőtől való örök elszakadás –

De akik a Nap alábukása nyomán menekülnek, arrafelé, ahol csak később huny ki a világosság, ösztökélve egyre a hosszú szekereket vonzó ökreik,

Azok mintha egy újabb, ismeretlen létbe találtak volna átjárót, követik a messziről hangzó sípszót a sötétben meg a dobok pergésének hangját,

És élük a jóslatok beteljesedését, álmok által történt jövendölést, melynek látásától megdermednek a szavak, hogy erről mintha többé szó sem eshetne közöttük.

*

Az álomból megmenekült varázslónők az égalj ködös partjainál, a naplemente izzó pitvarában, ahogy ráolvasásukat űzik, sorra tapintva nyakékük felfűzött köveit, mondják a bűbajos igéket, melyek testetlenségből fogannak,

A pokol kivilágított tornácán készülnek megtorolni a halottakat a máglyák fényénél, és elűzni az ártó kísérteteket,

Fellobbantani a lídercfényt, hogy elvezesse a tüzes rémeket, s a lídercek lángját követve messzi földre futamodjanak utánuk, mintha valaha is beérhetnék őket;

S emitt békekességben éjszakázzanak az asszonyvivő lovak, az elleni készülő kancák, és a vezéri sátrak fáival megrakott szekerek, amelyek mindegyre csak érkeznek,

Napokon át ez a vonulás, amíg csak a vasalt kerekek kőkeményre nem döngölik a földet.

Még messze világban született gyermekek a páston, akiknek örökre a távolság lesz a szülőházajuk, és mindig is a messzeség után fognak sóvárogni,

Fölserdülve a messzeségben fogják hagyni csontjaik, ott fognak be-
költözni a Koponyák Tornyába, mintha csupán kölcsönözték volna
testüket és érzékeiket,

Amelyek nem úgy szolgálnak itt, ahogyan e helyen érezniük kellene,
bódult boldogságban, mert itt csak az útmutatást nyerik,

Ahogyan a legenda kapujában lakoznának, nekivetve hátukat az em-
léktelenségnek, amelyben kiteljesedik a fejedelmi látomás, és ezt köve-
tően a fejedelemlhős a levegőégben elenyészik,

Amint a magára maradó sereg megismeri a látomás tartalmát és
értelmét, mintegy üzenetet továbbítva, amelynek céljából eredetileg
fölkerekedett.

*

Micsoda fényes fölvonulása a törzsfőknek és a nemzetségfőknek, az
aransujtások és -veretek csillogása sugarakkal írja be jelenségük, s
lovuk is csupa áldozati mén:

Megjelenésük perce riadtan kereng az égbolt alatt, óriási madársere-
geket kapatva szárnyra, mélységes riadalommal, és hangjuk mint egyet-
len mocsári tüdő fújtatása, s amíg el nem ül, nem kezdődhet semmiféle
szertartás vagy színvallás e félelmetesen mozdulatlanra dermedt szín-
téren,

Amilyen magát mutatva idegen sereg bontja ki most fémes szárnyait,
és elősereginek lovassága ékként hasít a terep tömbjébe, mintha meg-
babonázná,

Míg hátul az urusok, a kuruzslók, a táltosok, a jósök, ismervén a
jövendőt, miként a tülkök hangját, már tanácsot ültek, szemlélve a
gyógyító helyszínt, és megfontolva üdvük határait, már készek bemutatni
áldozatukat a segítő kőbálványoknak –

Tüzek lobogása már napvilágnál, hogy sötétedésre teljessé váljon az
ünnep,

Ég és föld és levegő és víz menyegzője, amit a sötétségben is a tűz
lobogása éltet és tart fenn.

És a tűzben és a tüzek körül tündérek tánca, mint szertartás, bódulat
és büvölés – és az áldást követő áldomás,

Minden együtt és felsőbb akarattal, mindkét fejedelem egyezésével
történik, ha kettejük közül csak az egyik is a látható, a másikuk a
rejtőzködő, névleg a fenti világban élő,

Akinek hatalma áttekinthetetlen, miként a csillagos ég, és csak akik
ismerik a csillagos eget, a jósök hathatnak rá, meg saját papjai, akiknek
mindegyike más és más égtáj szülötte;

Révükön tartja fenn kapcsolatát más hatalmasságokkal, meg a varázslónők által küldött üzeneteken keresztül,

Tudja, mi megy végbe a déli meg a keleti tenger partján, amelyet valaha láthatott is, látnia kellett a cethalakat, és hallania a kagylókürtök hangját,

S most mégis álombéli tenger iránt futtatja a sereget, amely váltott lovakon sem közelíthető meg, és ha híre járja is, elhallgatják.

*

És fokról fokra megvilágosodik az ország, miként ha a Hold telne meg vele, ám az lesz belőle mint uruszágból megfogható, amire a fényessége vetül, s megdermed alatta a korábbi ziláltság patvara és sötétje,

Miként a rejtély megfejtésekor a megfejtő előtt, oly egyértelművé válik minden: a halott tenger dagálya a csörtögő kavicsok közötti ősi kövületekkel, a tengeré, melynek mélységei elenyésztek és a magasba torlódtak, a tenger fennsíkjaivá alvadtak,

S a mélyükben elhalt a sós vizek árapályának lüktetése, és csak a víztömegek zárványai kotyognak a fülnek hallhatatlanul,

Vagy forrásokként csordulnak ki, amelyekre még masztodonok és mamutok jártak inni, súlyukkal próbálgatván a felszín fönntartó szilárd-ságát, nem nyílik-e meg alattuk a föld,

Hogy zuhanni kezdjenek a mélységek mélyébe merült ingoványba, amelyben bórszárnyú madarak feszítik ki megkövült szárnyukat,

A griffek, melyeknek képmását a veretekre kalapáltatta a még mélyebb-ről eredő emlékezet a félállati korból –

S mindez egyszeriben teljes történetté kerekedik a tüzek hullámozó holdudvarában, mint messi előjel,

Amelyet hímezők hímeztek tűikkel redőzött kelmékre, anélkül, hogy ismernék értelmét,

Most egyszeriben írássá lesz a kép, csak olvasó kerüljön hozzá, aki fölolvassa jelentését, a semmiből megfogalmazottat, mely akaratlanul fogant nemzedékek tovaszállt lelkéből, melyek kísértése lassanként lemaradozik:

Hitük nem fedi tovább a valós hit tartalmát, és másokról fognak szólni a himnuszok.

(Folytatjuk)